

הקיבוץ הדתי

ט' בתמוז תשס"ח, 12.07.08
גיליון מס' 112

פרשת בלק

"ויגל ה' את עיני בלעם" - שיעור מפי האתון ומפי בלעם

מאת רותי לזר, קיבוץ סעד

חששות רבים מקדימים את המפגש הצפוי בין מואב וישראל. המקרא פורש בפנינו לא אחת דרמה של מפגש בין שניים החוששים זה מפני זה. אולם במרבית הסיפורים הללו התייצבנו אנחנו הקוראים לצידו של החלש, הזדהינו איתו וחשנו שאכן סכנה גדולה מרחפת על הגיבור "שלנו". הפרשה שלפנינו יוצאת דופן מבחינה זאת, כאן הצד המודאג הוא דווקא האויב. עמדת המספר של האירוע כולו מתוארת כמתוך נקודת המבט של מואב. ההזדמנות לצפות על עצמנו מתוך הפרספקטיבה של הזולת מאירה באור חדש את המציאות המוכרת. הנה, נשמעים שבחי עם ישראל מפי מתבונן בלתי משוחד בעליל. ואנו, נהנים כפליים כי עדותו של הזר יש בה בכדי לבסס את הדימוי העצמי שלנו, ולהביא חיזוק איתן לתפיסתנו את עצמנו כטובים יותר.

ואולם הפיתוי להתייצב לצד ה"טובים" חוטא לדעתי למגמת הסיפור.

אני מציעה לנסות ולהתייצב אך הפעם לצידו של בלעם. לשם כך נאלץ להסיר את התואר "הרשע" בו הכתירוהו חכמים, לבטל את שלל העוונות שייחסו לו, ולהתעלם מההקשר המקראי הכורך את חטאי ההיצמדות לבעל פעור לקללת בלעם. כך נוכל לחדור לרגע לתודעתו המדומיינת של האויב, ולראות בסיפור הקללה שהפכה לברכה אי של תקווה בים של איבה.

המקצוע: נביא – תכונה נדרשת: ראייה רחבת זווית

הנביא המקצועי ניגש אפוא לבחון את מושא הקללה הפוטנציאלי, ומגלה בו פנים חדשות. מזווית הראיה שבחר, מראש צורים וגבעות, נחשפת לפניו תמונה רבת מימדים, מתגלים לו מאפיינים ואיכויות רוחניות ותרבותיות, ועוצמות צבאיות וארגוניות.

אנו עדים כאן למהפך דרמטי בנפשו של בלעם. הוא התכוון לנצל כל חולשה ומגרעת שיתגלו לו כעמדת מוצא נוחה לקללה, אך אין הוא יכול להתעלם מהנתונים החדשים. ידוע מתוך סיפור המרגלים, כמו גם מפרשיות ריגול ומודיעין בנות זמננו, כי לפרשנות הסובייקטיבית חשיבות לא פחותה מעצם התגלית. היכולת להעניק פרשנות לא צפויה כרוכה באומץ לב ויושר אינטלקטואלי, ובנכונות לוותר על סטריאוטיפים וסטיגמות. בלעם עומד במבחן והוא נכון להכיר היבטים בעם ישראל שעד כה טחו עיניך מראות.

בלעם מופיע בזירה שבה הן המואבים והן ישראל מקובעים בתפיסותיהם. אין ביכולתם להגביה ראות ולהתבונן בסיטואציה מנקודת מבט רחבה יותר. נבואתו מציעה לשני הצדדים פרספקטיבות חדשות; למואבים

הוא מציע להבחין באיכויות המיוחדות של שבט העבדים הנווד, לא לראות בזרות רק איום אלא גם אתגר, ולעם ישראל הוא מאפשר להכיר בכוחותיו וייחודו.

מלחמה אינה גזרת גורל

בלעם לא נשלח על מנת להשיג פשרה, אך נבואתו מחייבת את המלך לשקול שוב את מגמותיו התוקפניות, והתוצאה של המהלך גורמת לשביתת נשק. המקרא מסכם בלקוניות: **ויקם בלעם וילך וישב למקומו, וגם בלק הלך לדרכו** (במדבר, כד/כה). המשבר נמנע משום שאחד הצדדים נוכח בחוסר התוחלת ומיעוט הסיכוי של העימות.

כוחו של עם ישראל, אותו חשף בלעם, אינו מהווה איום אם לא נלווים לו כוונות תקיפה. יתכן כפי שמציע ה"אור חיים" כי בלק הוא שהיה מעוניין בהחרפת היחסים עם ישראל, משום שביסס את מלכותו על הפגנת כוח, הנה דבריו: **"שבלק אף הוא לא עמד עוד במלכותו שלפי שידעו מואב מדברי בלעם כי עם ישראל לא ירעו ולא ישחיתו להם אם כן יבטל המסובב והעמידוהו ממלוך עליהם והלך לדרכו"** (האור חיים לפסוק כ"ה).

מסתבר כי כמלך בעל אג'נדה ביטחונית מובהקת, רצה בלק להעצים את האיום, אך משבוטל החשש מפני עם ישראל הסירו המואבים את בלק מכיסאו. פרשנות זאת מבהירה כי המלחמה לא נכפתה על אף אחד מהעמים, ואין היא גזירת גורל, אלא בחירה צינית של מלך מחרחר ריב. רק התפנית בגישתו של בלעם, והיכולת לראות פנים חדשות באויב, אשר נבעה מהנאמנות לקול הפנימי שהיה חזק ממוסכמות ומאינטרסים, מנעה מלחמה.

בפרשה שלפנינו מהווה האתון המטיבה לראות מהנביא, סמל לעגני לכל מי שלקה בקיבעון, ומסרב לראות את שמוצג אל מול עיניו. הבהמה ובעליה מציבים בפנינו אתגר של התגמשות ופתיחות ביחס לזולת.

רותי לזר היא חברת קיבוץ סעד. משמשת כמרצה, מנחת מורים וכותבת תוכניות לימודים במרכז הרצוג ובקרן תל"י.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il

הקיבוץ הדתי, דובנוב 7, ת.ד. 40015, תל אביב 64732 | טל: 03-607-2777 | פקס: 03-695-7039